

Cauza C-723/23 [Amilla]ⁱ**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

28 noiembrie 2023

Instanța de trimitere:

Juzgado de lo Mercantil n.º 3 de Gijón (Spania)

Data deciziei de trimitere:

13 octombrie 2023

Reclamantă:

Agencia Estatal de la Administración Tributaria

Pârâți:

VT

UP

Obiectul procedurii principale

Procedură de insolvență – Cerere formulată de debitorul insolubil (pârât în prezenta cauză) în vederea acordării remiterii de datoria nestinsă – Opoziție a unuia dintre creditorii (reclamanta în prezenta cauză) la acordarea remiterii respective – Motivul de opoziție: declararea debitorului drept persoană responsabilă pentru calificarea insolvenței unui terț ca fiind insolvență din culpă

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Cerere de decizie preliminară privind validitatea/interpretarea – Articolul 267 TFUE – Compatibilitatea dispozițiilor naționale cu Directiva (UE) 2019/1023 – Considerentul (79) și articolele 20 și 23 din Directiva 2019/1023 – Noțiunea de conduită necinstită sau de rea-credință a debitorului și întinderea acesteia –

ⁱ Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură.

Principiul remiterii complete de datorie – Procedura celei de a doua șanse: derogări subiective vs derogări obiective

Întrebările preliminare

1^a Articolul 23 alineatul (1) din Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie și de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 (Directiva privind restructurarea și insolvența) trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale precum articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din textul consolidat al Legii privind insolvența, astfel cum a fost modificat prin Legea 16/2022 din 5 septembrie 2022, care include în noțiunea de conduită „necinstit[ă sau de] rea-credință” a debitorului comportamente ale acestuia față de creditorii unui terț, alții decât cei care compun lista de creditori din cadrul propriei proceduri de insolvență a debitorului în calitate de persoană fizică?

2^a Articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din textul consolidat al Legii privind insolvența, astfel cum a fost modificat prin Legea 16/2022 din 5 septembrie 2022, este conform cu articolul 20 din Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie și de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 (Directiva privind restructurarea și insolvența) în măsura în care prevede, în cadrul procedurii celei de a doua șanse, o derogare care împiedică să se ajungă la o remitere completă de datorie?

3^a Articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din textul consolidat al Legii privind insolvența, astfel cum a fost modificat prin Legea 16/2022 din 5 septembrie 2022, este conform cu articolul 20 alineatul (2) și cu considerentul (79) din Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie și de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 (Directiva privind restructurarea și insolvența) în măsura în care reglementarea națională nu prevede situația specifică a debitorului, stabilind o derogare obiectivă fără ca instanțele spaniole să aibă posibilitatea de a aprecia circumstanțele subiective ale debitorului care face obiectul procedurii celei de a doua șanse?

Dispoziții de drept al Uniunii invocate

Considerentul (79) și articolele 20 și 23 din Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de

datorie și de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 (Directiva privind restructurarea și insolvența)

Dispoziții naționale invocate

Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal (Decretul legislativ regal 1/2020 de aprobare a textului consolidat al Legii privind insolvența), astfel cum a fost modificat prin Legea 16/2022 din 5 septembrie 2022 de modificare a textului consolidat al Legii privind insolvența în vederea transpunerii Directivei (UE) 2019/1023 din 20 iunie 2019 (denumit în continuare „TRLC”)

În special:

Articolul 486 din TRLC

Articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 În prezenta cauză, AGENCIA ESTATAL DE LA ADMINISTRACIÓN TRIBUTARIA (Agenția Națională de Administrare Fiscală, denumită în continuare „AEAT”), în calitate sa de creditor, s-a opus, prin cerere accesorie formulată în cadrul procedurii de insolvență a debitorului persoană fizică domnul VT, cererii formulate de acest debitor de acordare a beneficiului remiterii de datoria nestinsă. Motivul de opoziție invocat de AEAT se întemeiază pe faptul că în cazul domnului VT se regăsește împrejurarea prevăzută la articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC, astfel cum a fost modificat prin Legea 16/2022 din 5 septembrie 2022. În conformitate cu articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC menționat anterior, un debitor persoană fizică nu poate obține remiterea de datoria nestinsă dacă, în cei zece ani anteriori cererii sale în acest sens, a fost declarat, printr-o hotărâre de calificare a insolvenței unui terț, ca fiind persoană responsabilă, iar respectiva procedură de insolvență a terțului a fost calificată ca fiind cauzată din culpă. Cu toate acestea, în cazul în care, până la data depunerii cererii de remitere de datorie, debitorul și-a achitat în totalitate răspunderea care îi revine, acesta are dreptul de a beneficia de remiterea de datoria nestinsă.
- 2 Datele factuale necesare pentru a înțelege diferendul juridic din prezenta cauză pot fi rezumate după cum urmează:
- 3 În cadrul procedurilor de insolvență numărul [1] și numărul [2], care privesc societățile comerciale BLANCO Y NARANJA, S. L. și, respectiv, MALVA Y NARANJA, S. L., prin sentințele pronunțate la data de 23 noiembrie 2020 și, respectiv, la 20 aprilie 2021, Juzgado de lo Mercantil número 3 de Oviedo (Tribunalul Comercial numărul 3 din Oviedo), cu sediul la Gijón, a calificat insolvența ambelor societăți comerciale ca fiind cauzată DIN CULPĂ.

- 4 Domnul VT și soția sa, doamna UP, erau administratorii solidari ai acestor două societăți comerciale. Din acest motiv, în ambele hotărâri, pe lângă calificarea ca fiind DIN CULPĂ a insolvenței celor două societăți comerciale menționate anterior, domnul VT și doamna UP au fost declarați ca fiind **persoane responsabile pentru calificarea ca fiind din culpă în cele două proceduri de insolvență**. Și, în consecință, cele două hotărâri au impus o serie de sancțiuni domnului VT și doamnei UP: (i) decăderea din dreptul de a administra bunurile altor persoane și de a reprezenta sau a administra terțe persoane pentru o perioadă variabilă; (ii) pierderea oricărui drept pe care l-ar putea avea în calitate de creditor în procedura insolvenței sau în raport cu masa credală; (iii) obligarea domnului VT și a doamnei UP în solidar la plata deficitului patrimonial – 280 468,64 euro în cazul Societății Comerciale BLANCO Y NARANJA, S. L. și 62 035,91 euro în cazul Societății Comerciale MALVA Y NARANJA, S. L. – și (iv) plata cheltuielilor de judecată.
- 5 Ambele hotărâri pronunțate în primă instanță au făcut obiectul unor apeluri la Audiencia Provincial de Asturias (Curtea Provincială din Asturia, Spania). Aceste recursuri au fost soluționate prin hotărârile din 8 martie 2022 și, respectiv, 1 martie 2022, pronunțate de Secțiunea 1 a menționatei Audiencia Provincial de Asturias. În cele două hotărâri (i) se menține calificarea ca fiind DIN CULPĂ a insolvenței celor două societăți comerciale; (ii) domnul VT și doamna UP sunt în continuare declarați ca fiind **persoane responsabile pentru calificarea ca fiind din culpă** a acestor insolvențe și (iii) se mențin decăderea din drepturi a domnului VT și a doamnei UP și durata acesteia, pierderea drepturilor și obligarea în solidar a persoanelor responsabile menționate anterior (prima dintre cele două hotărâri prevede o reducere a cuantumului obligației de plată a deficitului patrimonial de la 280 468,64 euro la 169 085,24 euro; în schimb, a doua hotărâre menține neschimbat cuantumul obligației de plată). În ambele hotărâri, apelanții au fost obligați la plata cheltuielilor de judecată corespunzătoare apelurilor.
- 6 La rândul său, domnul VT, care se confrunta cu dificultăți în onorarea datoriilor sale și în calitate de întreprinzător persoană fizică, a încercat să ajungă la un acord de plată extrajudiciar cu propriii săi creditori, depunând o cerere în acest sens la Camera de Comerț din Gijón.
- 7 Acest acord de plată extrajudiciar nu a putut fi încheiat și, ca urmare, mediatorul de insolvență al domnului VT a depus o cerere la Juzgado de lo Mercantil número 3 de Oviedo (Tribunalul Comercial numărul 3 din Oviedo) cu sediul la Gijón, în scopul declarării insolvenței domnului VT.
- 8 La data de 21 ianuarie 2020, prin ordonanța pronunțată de instanța menționată anterior, a fost declarată insolvența derivată a persoanei fizice domnul VT.
- 9 Prin ordonanța din 8 februarie 2021 pronunțată de aceeași instanță, insolvența domnului VT a fost calificată ca fiind **FORTUITĂ**.

- 10 Printr-o cerere înregistrată la data de 2 februarie 2023 la instanța menționată anterior, domnul VT a solicitat remiterea de datoria nestinsă.
- 11 Acestei cereri i s-a opus în mod expres reprezentatul AEAT – pentru motivele și în temeiul articolului 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC. În schimb, administratorul judiciar și-a exprimat acordul față de cererea debitorului. Ca urmare a acestei opoziții din partea AEAT a fost inițiat incidentul procedural corespunzător.

Argumentele esențiale ale părților din procedura principală

- 12 **AEAT** consideră că debitorul insolvabil (domnul VT) este vizat de derogarea prevăzută la articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC, în versiunea rezultată ca urmare a modificării introduse prin Legea 16/2022 din 5 septembrie 2022 de transpunere a Directivei (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019, întrucât, printr-o sentință de calificare ca fiind din culpă a insolvenței unui terț, acesta a fost declarat persoană responsabilă, fără ca respectivul debitor să se fi achitat în totalitate de răspundere.
- 13 În ceea ce îl privește, **debitorul insolvabil, domnul VT**, consideră că este un debitor de bună-credință în raport cu „proprii săi creditori” și că a fost declarat ca fiind responsabil în calificarea insolvenței persoanelor juridice al căror administrator solidar era, în calitate de garant solidar. Consideră, de asemenea, că reaua-credință a unui administrator față de creditorii unui terț nu poate limita accesul debitorului respectiv la beneficiul remiterii sale de datorie în raport cu propriii creditori. În plus, este de părere că în legislația națională a fost introdus un veto la remiterea de datorie întemeiat pe o circumstanță de răspundere obiectivă care nu este supusă moderării, ceea ce este contrar sistemului instituit de directivă, acela de veto întemeiat pe răspunderea subiectivă, și anume un sistem care ține seama de acele circumstanțe personale ale debitorului care permit să se stabilească dacă acesta a acționat în mod necinstit. Acest lucru nu este posibil în temeiul legislației naționale actuale, în modul în care s-a realizat transpunerea. Debitorul insolvabil consideră, de asemenea, că legislația spaniolă în vigoare este mai restrictivă decât versiunea anterioară din cuprinsul TRLC. Versiunea anterioară a articolului 487 nu conținea limitarea prevăzută în prezent la alineatul 1 punctul 4. Acest lucru a făcut ca noua dispoziție să devină o normă de sancționare, ceea ce face, în opinia sa, ca aceasta să nu fie aplicabilă debitorilor care au solicitat declararea insolvenței înainte de intrarea sa în vigoare, întrucât aplicarea retroactivă a unei norme de sancționare unor situații de fapt care existau înainte de intrarea sa în vigoare ar fi contrară Constituției spaniole.
- 14 La rândul său, **administratorul judiciar** înțelege că, în conformitate cu legislația națională, nu se poate considera că debitorul a acționat în mod necinstit sau cu rea-credință față de creditori la momentul îndatorării, pe parcursul procedurii de insolvență sau în timpul plății datoriei. Întreaga datorie pentru care se poate acorda remiterea este datoria inițială a celor două societăți comerciale în care

debitorul și soția acestuia, doamna UP, era asociați, administratori solidari și garanți solidari, motiv pentru care cu greu ar fi putut acționa în mod necinstit atunci când s-au îndatorat sau în timpul procedurii de insolvență și de plată a datoriei. Fiind domnul VT cel care a demarat procedura de insolvență, [debitorii] au fost deja lipsiți de toate bunurile lor, care au trebuit să fie lichidate pentru a face față creanțelor, astfel încât în cazul debitorului sunt îndeplinite circumstanțele subiective pentru accesul la remiterea de datorie. De asemenea, administratorul judiciar consideră că dispoziția tranzitorie 1 alineatul 3 punctul 6 din Legea 16/2022, care prevede aplicarea acestei norme cererilor de remitere de datorie prezentate după intrarea sa în vigoare (care a avut loc la data de 26 septembrie 2022) este neconstituțională întrucât încalcă articolul 9 alineatul 3 din Constituția spaniolă, care prevede principiul neretroactivității dispozițiilor prin care se aplică sancțiuni mai severe sau care restrâng drepturile individuale, precum și principiul securității juridice.

- 15 În ceea ce privește necesitatea sesizării Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o cerere de decizie preliminară referitoare la posibila incompatibilitate a articolului 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC cu Directiva (UE) 2019/1023 (aspect cu privire la care instanța de trimitere a consultat părțile), **AEAT** s-a opus, considerând în esență că nu există nicio încălcare a Directivei 2019/1023 întrucât enumerarea care figurează la articolul 23 alineatul (4) din aceasta nu este exhaustivă și deoarece această directivă nu se aplică persoanelor fizice care nu sunt întreprinzători. **Debitorul insolubil** consideră că legislația națională încalcă dispozițiile articolul 20 și articolul 23 alineatul (1), precum și considerentul (79) din directivă. La rândul său, **administratorul judiciar** și-a exprimat acordul în legătură cu formularea cererii de decizie preliminară, considerând că reglementarea în litigiu – articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC, astfel cum a fost modificat prin Legea 16/2022 din 5 septembrie 2022 – contravine în mod direct articolului 23 din Directiva 2019/1023.

Prezentarea pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 16 Articolul 23 din directivă permite statelor membre să mențină sau să introducă dispoziții prin care accesul la remiterea de datorie este refuzat sau restricționat în cazul în care întreprinzătorul a acționat în mod necinstit sau cu rea-credință față de „creditori”. În speță, derogările prevăzute de reglementarea națională, printre care cea stabilită la articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC, menționează situațiile în care legiuitorul național consideră că debitorul a acționat în mod necinstit sau cu rea-credință, ridicându-se problema validității acestei dispoziții în raport cu directiva Uniunii întrucât norma comunitară pare a se referi la conduita necinstită sau de rea-credință a debitorului față de propriii creditori, iar nu față de creditorii unui terț, chiar dacă a trebuit să răspundă ca debitor în fața acestora, în calitate de administrator solidar și de garant solidar, și aceasta cu atât mai mult cu cât insolvența debitorului persoană fizică a fost calificată ca fiind FORTUITĂ.

- 17 Prin urmare, instanța de trimitere are îndoieli dacă termenul „creditori” care figurează la articolul 23 alineatul (1) din directivă vizează doar creditorii debitorului care face obiectul procedurii de remitere de datorie sau dacă, în scopul remiterii de datorie a debitorului persoană fizică, noțiunea de „creditori” în sensul dreptului Uniunii include și creditorii unui terț.
- 18 În prezenta cauză, calificarea ca fiind din culpă a insolvenței a doi terți, societățile comerciale BLANCO Y NARANJA, S.L. și MALVA Y NARANJA, S.L. (în care debitorul insolvabil era administrator solidar împreună cu soția sa, doamna UP), ridică întrebarea dacă creditorii la care se referă articolul 23 alineatul (1) din directivă sunt doar creditorii debitorului persoană fizică în cadrul propriei sale proceduri de insolvență sau dacă trebuie să fie incluși în această noțiune și creditorii unui terț.
- 19 Prin urmare, prima întrebare care trebuie adresată CJUE este dacă limitarea sau derogarea de la accesul la remiterea de datorie a unui debitor față de propriii creditori poate fi extinsă la creditorii unui terț și dacă acest lucru este compatibil cu noțiunea generică de „creditori” din textul articolului 23 alineatul (1) din directivă. Cu alte cuvinte: întinderea noțiunii de conduită „necinst[ă sau de] re-credință” de la articolul 23 din directivă include acțiuni ale debitorului față de alți creditori decât cei care compun lista creditorilor din propria procedură de insolvență a persoanei fizice?
- 20 Astfel, prima întrebare preliminară se formulează pentru ca CJUE să ofere un răspuns motivat în interpretarea dispoziției menționate anterior din directivă, examinând dacă reglementarea națională reprezentată de articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC este conformă interpretării pe care CJUE o susține cu privire la noțiunea de creditori de la articolul 23 alineatul (1) din directivă și, în consecință, dacă dispoziția națională este conformă sau contrară Directivei privind insolvența.
- 21 Pe de altă parte, accesul deplin la o procedură care poate să conducă la o remitere completă de datorie nu este posibil în speță, întrucât aplicarea derogării prevăzute la articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC împiedică accesul debitorului persoană fizică la procedura de remitere completă de datorie consacrată la articolul 20 din directivă, impunându-i răspunderea față de creditorii unui terț, limitând sau împiedicând astfel posibilitatea obținerii unei remiteri complete de datorie în raport cu propriii creditori.
- 22 Prin urmare, articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC este compatibil cu articolul 20 din directivă? Derogarea prevăzută de legislația națională este conformă cu dreptul Uniunii, în sensul unei proceduri care poate să conducă la o remitere completă de datorie?
- 23 În plus, regimul de acces la remiterea completă de datorie prevăzut de reglementarea Uniunii impune ca acesta să se bazeze pe circumstanțele subiective ale debitorului, și anume pe situația specifică a acestuia, articolul 20 alineatul (2)

din directivă indicând în acest sens, drept criterii judiciare sau administrative pentru evaluarea subiectivă a situației debitorului, că obligația de rambursare trebuie să fie proporțională cu venitul și activele urmărite sau disponibile în perioada premergătoare remiterii de datorie. În cazul de față, legislația națională nu ține seama de situația specifică a debitorului, ci mai degrabă derogarea prevăzută la articolul 487 alineatul 1 punctul 4 din TRLC este obiectivă, fără ca instanțele spaniole să aibă posibilitatea de a aprecia circumstanțele subiective ale debitorului care face obiectul procedurii celei de a doua șanse, astfel cum se prevede la considerentul (79) al directivei.

- 24 În consecință, faptul că debitorul a fost declarat responsabil prin calificarea ca fiind din culpă în cadrul unei proceduri de insolvență a unui terț poate fi considerat drept conduită necinstită sau de rea-credință a debitorului, potrivit dreptului Uniunii, în condițiile în care legislația națională nu prevede niciun criteriu care să permită instanțelor să aprecieze în mod subiectiv o astfel de conduită a debitorului a cărui insolvență, în calitate de persoană fizică, a fost calificată ca fiind fortuită?
- 25 Ținând cont de faptul că instanțele statelor membre pot sesiza Curtea cu o întrebare referitoare la interpretarea sau la validitatea dreptului Uniunii în cazul în care apreciază că o decizie a Curții în această privință le este necesară pentru a pronunța o hotărâre în conformitate cu articolul 267 al doilea paragraf TFUE și având în vedere, în plus, faptul că o trimitere preliminară se poate dovedi deosebit de utilă în special atunci când se ridică în fața instanței naționale o nouă chestiune de interpretare care prezintă un interes general pentru aplicarea uniformă a dreptului Uniunii sau atunci când jurisprudența existentă nu pare să furnizeze clarificarea necesară într-un cadru juridic sau factual inedit, instanța națională adresează Curții această cerere de decizie preliminară pentru a putea soluționa diferendul din prezenta cauză.